

*Гончаренко О.М.
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди*

ГОЛОКОСТ НА ТЕРИТОРІЇ КИЇВЩИНИ: ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ЄВРЕЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Багатовимірною проблемою політики Голокосту в окупованій німецькими військами території УРСР включає в себе такий аспект, як політико-правове обґрунтування та безпосереднє практичне здійснення запланованих заходів. Без належної правової підготовки, що реалізовувалась досить молодою, але ефективною бюрократичною системою III Рейху політика Голокосту була б неможливою. В цілому, на території УРСР загинуло близько 1,4 млн. чоловік, єдиною провинною яких було етнічне походження. Ліквідувати таку кількість людей, одночасно, користуючись лише політичним рішенням керівництва III рейху було досить проблематично, з точки зору практичного здійснення. Після 22 червня 1941 року доля євреїв була вирішена. Всі вони, незалежно від особистої вини та суспільного положення, а також від відношення до нацистської ідеології підлягали фізичному знищенню. В силу певних причин регіональні аспекти Голокосту мали свої особливості, стосуючись головним чином форм та строків проведення акцій знищення. В залежності до цього перебувала також проблема політико-правового становища єврейського населення. В цьому полягає актуальність даного дослідження. Більшість дослідників зосереджує свою увагу на інших аспектах проблеми, зокрема процесі знищення, кількісних показників, ідеологічної підготовки тощо.

Розглядаючи сформульовану проблему, зазначимо, що незважаючи на наявність досліджень зарубіжних [1] та українських вчених [2], присвячених історії Голокосту в Україні вона не є достатньо вивченою. В той же час не існує комплексних досліджень, присвячених регіональним особливостям політики Голокосту на території Київщини. Не вивченим залишається і зазначений регіональний аспект проблеми.

Отже, метою даного дослідження є питання про правове становище єврейського населення на території Київщини.

Названа проблема має зв'язок з важливими науково – практичними завданнями, адже її вивчення дозволяє виділити регіональні особливості політики Голокосту та її етапи, чітко визначити нормативно-правову базу на основі якої вона проводилась, а також кваліфікувати політико-правове становище єврейського населення.

Відповідно до названих обставин, завданням даного дослідження є отримання результатів щодо взаємозв'язку між етапами політики Голокосту і правовим становищем єврейського населення, а також юридичне визначення політико-правових аспектів становища суб'єктів комплексного геноциду.

Розглядаючи визначені аспекти даного дослідження слід зазначити, що правове становище єврейського населення відрізнялося від статусу представників інших національностей і етнічних груп, що проживали на території регіону. В той же час зазначені аспекти безпосередньо залежали від того, представники яких нацистських відомств в той чи інший час представляли верховну владу III Рейху в регіоні. Відомо, що окупована територія УРСР була поділена на окупаційні зони, найбільшою з яких був рейхскомісаріат Україна. Територія сучасних Київщини, Черкащини та частини Полтавщини ввійшли до Генерального округу Київ, – складової частини рейхскомісаріату Україна. Округ охоплював 26 районів [19, арк. 24].

В той же час окупація сучасної території Київщини також мала свої особливості. Перші населені пункти регіону були окуповані на початку липня 1941 р. [20, арк. 203, 204]. З цього часу й розпочались акції знищення, спочатку хаотичні, а потім технічно організовані акції знищення визначених ідеологічних ворогів III Рейху. В цих акціях взяли участь вермахт та війська СС. “Остаточне вирішення” єврейського питання перебувало в юрисдикції анзацкоманди 4а. Але, ініціатива перших антиєврейських акцій належала вермахту, підрозділи якого окупували територію області. Ще до приходу зазначеної каральної структури геноцид єврейського населення проходив один з перших етапів. Після того, як в ситуацію втрутилась айнзацкоманда 4а, ситуація набула завершеного вигляду. Зазначимо також, що її порівняно малочисельний склад не міг повністю виконати поставлені завдання. Айнзацкоманди рухалися за наступаючими німецькими військами, підпорядковуючись лише уповноваженому начальнику поліції безпеки і СД при командуючому армійським тилом [15, арк. 171].

Таким чином, в перші тижні окупації адміністративне управління належало створеним військовим командуванням структурам. Перші дискримінаційні заходи проводились в усіх населених пунктах за наказами військових комендантів, які очолювали ортс- і фельдкомендатури. Каральні органи при цьому очолював начальник поліції безпеки і СД при відповідній вищій посадовій особі того чи іншого адміністративного утворення.

Отже, всі перші антиєврейські заходи на території Київської області проводились представниками вермахту, які підготували таким чином базу для

наступних дій айнцацкоманди 4а. По мірі успішності військових дій вермахту, “очищення” тилу від противників режиму та оточених радянських військ територія згідно Указів фюрера поетапно передавалась рейхскомісару України під керівництвом рейхсміністра окупованих східних територій [12, арк. 135]. 14 грудня 1941 р. населення було повідомлене про утворення генерального округу Київ. При цьому у відозві генерал комісара Києва, зазначалося, що “... Видані досі німецьким військовим управлінням оголошення і розпорядження зберігають свою чинність. Оскільки вони не позбавлені сили спеціальним розпорядженням...” [32]. Характерно, що при цьому частина виданих ортскомендатурами документів та пропусків була визнана недійсними, а відтак підлягала перереєстрації в гебітскомісаріатах [31].

Одним з перших заходів окупаційної влади була реєстрація та примусова ідентифікація єврейського населення. Зазначимо, що на території регіону ці заходи не були уніфікованими, а відтак мали певні відмінності в різних містах та районах. Одним з нормативних актів, який застосовувався при цьому були “Директиви по єврейському питанню” [19, арк. 65, 66]. Згідно цього нормативного документа євреїв необхідно було зареєструвати. Для унеможливлення підміни уповноважуючи документів, виявлення походження пропонувалось використати радянські архіви. Євреї відмічались спеціальним знаком – пов’язкою з шестикутною зіркою, як правило голубого кольору. У м. Сквирі такими знаками були помічені всі будинки і квартири, в яких проживали євреї [11, арк. 22]. Реєстрація єврейського населення носила відверта каральний характер, виступаючи як підготовчий етап “остаточного вирішення”. Наступним етапом, який досить нечітко та спорадично, але все ж простежується на території регіону було створення гетто, як місця концентрації єврейського населення перед наступним розстрілом. Вони не мали традиційних для гетто ознак, але все ж спроби їх створення як правило, мали місце в правобережній Київщині. Так, в період 15. – 20. VIII. 1941 р. за наказом військового коменданта м. Богуслав “... всі єврейські сім’ї міста з ... майном були зігнані на вул. Провальну” [11, арк. 100]. В м. Сквирі був створений єврейський комітет (юдєнрат), через який збирались контрибуції, проводилась реєстрація населення. Члени єврейської ради м. Богуслав були розстріляні першими.

В багатьох інших містах регіону такі випадки були скоріше виключенням ніж правилом. Таким чином, в деяких містах регіону підготовчий етап процесу знищення єврейського населення не проводився. Причина цього полягає в майже блискавичних діях каральних підрозділів, відповідальних за проведення акцій знищення. Так, в м. Кагановичі, Переяславі та ін. – розстріл всіх євреїв

був проведений вже через кілька днів після окупації. Назване положення є характерним переважно для міст лівобережної та північної Київщини.

З перших днів окупації євреї були обмежені в пересуванні, навіть в межах одного населеного пункту. Євреям було заборонено видавати пропуски, які давали право на пересування між населеними пунктами [18, арк. 93]. Особи, які не мали посвідчень досить часто приєднувались до груп євреїв, після чого розстрілювались [17, арк. 71]. Таким чином, перші заходи військової адміністрації виокремлювали євреїв з-поміж інших категорій мирного населення, перетворювали їх в особливий об'єкт принижень та переслідувань. Назване положення можуть конкретизувати характерні для регіону події в м. Тараща. “З перших днів вступу німецьких варварів у місто розпочалася розправа з єврейським населенням міста. Над ними знущалися, били, не давали можливості будь – що купити на базарі з продуктів. Українцям поліція заборонила продавати продукти єврейському населенню. Заведено носіння пов'язок з голубими шестикутними зірками. Сивобороді діди возили воду бочкою замість коней... Все єврейське населення виселили з їх будинків на одну вулицю /Пролетарську/ в зруйновані будинки” [29, арк. 8]. Зауважимо, що ініціатива проведення цих заходів належала військовій адміністрації. Наявні матеріали дозволяють порівняти названі обставини з аналогічними показниками щодо діяльності цивільної адміністрації. Названі положення будуть стосуватись цього ж окупаційного адміністративного утворення, а саме, – гебітскомісаріату Умань, який входив в генеральний округ Київ. Порівняти з заходами цивільної адміністрації м. Тараща ми не маємо змоги, не лише тому, що не існує відповідних документів, а тому, що євреї в даному місті вже були розстріляні. Так, в оголошенні міського комісара Меєде, розміщеному в місцевій газеті з цього приводу зазначалося:

“Зараз, після опублікування цього, заборонено доступ жидам до всіх публічних місць продажу, магазинів, готелів, їдалень.

Так само забороняю я всякий приватний зв'язок українського населення з жидами й вхід в ГЕТТО українцям. Вхід до квартир українців жидам теж заборонено.

Міське Управління мусить до 28. – II. – 1942 р. розпорядитися:

1) Всі торговельні місця, магазини, крамниці в Умані та в Уманському районі мусять забезпечити себе такими написами: “Жидам вхід заборонено”.

2) Всі під'їзні дороги до ГЕТТО мусять мати написи: “Увага ! Гетто ! Вхід українцям заборонено під загрозою штрафу”.

3) Заготівля, написи й приладнання вивісок, а також кошти на це покладається на жидів. Термін – 27. – II. – 1942 р.

4) Зараз після опублікування цього забороняю я всяку самостійну торгівлю й ремісництво жидам, тобто ніякий жид не може бути в майбутньому керівником ремісничої або торговельної установи.

5) Зараз же, після опублікування цього, забороняю я продаж коштовних речей, меблів та якогось іншого матеріалу жидами українцям, тобто: купівлю або присвоєння жидівського майна українцями.

Хто протидіятиме ухвалі від 1 до 5 пункту, буде оштрафований” [33].

Таким чином, заходи військової адміністрації практично нічим не відрізнялися від аналогічної діяльності цивільної окупаційної адміністрації. Суть їх полягала в підготовці майбутнього знищення, які відрізнялося всього лиш строками проведення.

При проведенні ідентифікації єврейського населення, головну роль відігравав критерій етнічного походження. Ідентифікація здійснювалась шляхом особистого огляду. Проте більш складним був процес виявлення представників жіночої статі. У цьому випадку критерієм відповідного рішення виступала наявність документів та показав свідків.

Особлива увага при проведенні знищення єврейського населення приділялась так званому “вихрещуванню”, яке як відомо, в середні віки рятувало життя євреям. Назвемо характерне розпорядження голови Уманської райуправи від 4 грудня 1941 р. Зауважимо, що частина євреїв Київщини в цей час ще залишалась в живих, а отже аналогічні розпорядження приймалися і в цих гебітскомісаріатах. “Всі вихрещування жидів, що переведені з 21.VII. – 41 р. скасовуються. Списки ... негайно представити Районовій управі. ... Ніяких вихрещувань жидів не може переводитись. Священики, які охрестять жидів підлягають покаранню, як саботажники” [13, арк. 111].

Окремого місця при вивченні статусу єврейського населення займає питання позбавлення їх права купівлі-продажу майна та його систематичне пограбування. Майно розстріляних євреїв переходило у власність держави. Згідно оголошення ортскомендатури м. Біла Церква: “Все майно жидівського населення реквізовано владою. Ніхто не повинен що небудь брати собі самовільно. Тому, хто вже будь-що взяв пропонується терміном до 13 листопада повернути все до комендатури Бургомістра. Невиконання цього буде каратись як злочинство та грабування” [30]. Частина єврейського майна передавалась так званим органам місцевого самоврядування, які на свій розсуд розпоряджались ним. “... німці разом з поліцією заарештували в м. Кагановичі радянських громадян єврейської національності. Всіх заарештованих звозили на місце колишнього стадіону, а потім під вечір всі зібрані євреї були

розстріляні в лісі в напрямку с. Тараси. Майно заарештованих звозили в один будинок, який знаходився недалеко від стадіону. Із осіб які звозили майно заарештованих я знаю наступних поліцейських... всією операцією по зведенню майна заарештованих керував начальник районної поліції... та його заступник...

Після розстрілу радянських громадян єврейської національності все їх майно із складу, куди воно було перевезено, стали продавати. Воно було передано в магазин..., в якому вільно продавалось [6, арк. 26].

Зазначимо ще одну характерну обставину. Досить часто, особи, які звертались з проханням віддати їм долю єврейського майна, мотивували свої дії, тим що "... Весь час за жидівської влади ми дуже терпіли знущання від жидів, які жили з нами в квартирі " [26, арк. 38]. Таким чином, єврейська власність виступала одним з факторів формування колаборації.

Зазначимо, що ситуація з належним єврейським майном була найгірше поставлена саме в рейхскомісаріаті Україна. Так, Е. Кох у своєму листі А. Розенбергу, посилаючись на його розпорядження від 7. IX. 1942 р. за № 11 – 6 д – 4120/895 про конфіскацію єврейської власності зазначає, що: "Я забираю з єврейської власності цінні речі і дорогоцінності, в першу чергу золото через свій фінансовий відділ і відправляю їх в Берлін. Інше майно складається з старих, потертих меблів, які я в незначній кількості використав для облаштування деяких приміщень, більшу ж її частину необхідно спалити" [14, арк. 134].

Обмеження стосувались і інших економічних прав єврейського населення. Згідно розпорядження рейхсміністра окупованих східних територій А. Розенберга, євреї у віці від 14 до 60 років підлягали примусовим роботам. В цей же день ним було прийнято розпорядження "Про обов'язкову реєстрацію і обмеження місця перебування" [19, арк. 104, 106]. Що стосується офіційної оплати праці тих євреїв, що були зайняті на виробництві, то вона становила 80 % від аналогічних показників оплати праці "арійського" населення [22, арк. 53].

Євреї позбавлялися права на проведення релігійних обрядів. Окупаційною владою видавались розпорядження за якими: "... Різання, то значить без оглушування повільним спуском крові проведений убій тварин за ритуальним постановам для вибагливого вживання мяса, треба вважати за мучення тварин і як таке забороняється" [24, арк. 369].

Єврейські діти були позбавлені права на освіту. Євреї – вихованці дитячих будинків підлягали виявленню і переселенню в гетто, або розстрілювались [10, арк. 49]. Єврейські діти (як малолітні, так і неповнолітні) могли також перебувати у місцях затримання, тобто в місцевих тюрмах [23, арк. 118].

Єврейське населення позбавлялося характерного для всіх категорій

мирного населення громадянського статусу. Жодних згадок про євреїв, незважаючи на те, що частина спеціалістів, вихрестів, осіб від змішаних шлюбів залишались живими до весни 1942 р., не міститься в книгах реєстрації померлих [25, арк. 1], а також в книгах обліку спеціалістів [27, арк. 1-28]. В той же час, згідно постанови Макарівської районної управи від 10 травня 1942 “Про обов’язкову реєстрацію народжень, смертей, шлюбів і всиновлень”: “... Всі народження, смерть, шлюб і всиновлення, що сталися з 11 липня 1941 р. і по цей час потрібно зареєструвати в найближчі 4-5 днів в книгах нового зразка, що видає їх Райуправа... Догляд за виконанням цієї постанови накласти на сільуправу та органи поліції” [21, арк. 178].

На наш погляд, для характеристики статусу єврейського населення необхідно застосувати такий термін, як презумпція винності. За кожного виданого єврея німецьке командування обіцяло виплачувати 1000 крб. Якщо ж хтось пускав єврея на ночівлю або проживання то розстрілювалась вся сім’я [16, арк. 41]. Ці обставини, ставили в правовому відношенні єврейське населення фактично “поза законом”. Не лише представники окупаційної влади, а й місцеве населення могли вбити єврея не боячись переслідування зі сторони влади. Коли в західних регіонах УРСР в перші дні окупації відбувались єврейські погроми, то німецькі війська припиняли їх і навіть в деяких випадках карали ініціаторів. Проте ця обставина пояснюється міркуваннями військово-тактичного порядку, а також бажанням не допустити анархії в тилу військ. Після цього наступав більш організований етап тотального знищення. Проте після акцій знищення, євреї, що переховувались оголошувались поза законом. Їх вбивства не були кримінально караними діями. Так, староста одного з сіл Київщини, разом з місцевою жителькою вбили єврея та присвоїли собі його речі [28, арк. 60]. За ці дії вони не понесли відповідного покарання.

В період проведення акцій масового знищення місцеві жителі могли виселити єврея з зайнятого ним житла та знущатись про цьому. Так, наприклад: “... євреї будинку... пішли рано вранці, залишилась тільки єврейка Міліна, стара жінка 70 років, яка за станом свого здоров’я знаходилась майже в безпомічному стані. В цей же день цю стару жінку ... посадив на ручну тачку і під загальний сміх жильців будинку з її речами сам особисто вивіз з двору на вулицю, ... а там викинув її, наказавши йти на кладовище [8, арк. 26]. Представники місцевого населення також мали право здійснювати обшуки квартир євреїв, з метою пошуку осіб, які якимось чином рятувались і повертались у власні помешкання [8, арк. 27, 29, 30, 51, 52]. Будь-який громадянин мав право затримати підозрюваного в належності до єврейської національності та відправити його в

поліцію або в гестапо. При проведенні ідентифікації особи затриманого велику роль відігравали свідчення сусідів та загалом знайомих. При цьому свідки попереджалися, що за дачу неправдивих даних їх буде розстріляно. Паспортні дані про них також фіксувались в установі, в якій розглядалась справа [5, арк. 21-24, 26]. Повідомлення представників влади про виявленого єврея мало максимально спрощений характер. “Я покликала двох німців і підвела їх до громадянина Еймана і заявила їм, що це “юда”, він підпалив будинок. Еймана німці побили і забрали з собою і про його подальшу долю я не знаю [4, арк. 12].

Слідчий процес затриманих за належність до єврейської національності також мав свої особливості. Родичі іншого етнічного походження навіть не повідомлялись про їх долю. Так само заборонялись зустрічі під час проведення слідства [7, арк. 28, 29; 9, арк. 27]. Особи, завдяки яким затримувались євреї, отримували за це певну винагороду. Так, громадянин, який займався справою виявлення євреїв і шукав для цього помічників пропонував співбесідниці: “Ти затримай їх, і повідом мені, а я повідомлю в гестапо, я там маю добрі зв’язки, за це ми будемо мати тисячі і отримувати пайки, ти бачиш як я зараз живу. ... У тебе в дворі живе одна жидівка, ти повинна видати її, за це німці добре платять” [3, арк. 41].

Виконання поставлених завдань даного дослідження дозволяє сформулювати висновки. Правове становище євреїв, які перебували на окупованих територіях УРСР докорінно відрізнялося від становища інших категорій місцевого населення. Розглядаючи названу проблему необхідно враховувати періоди окупаційного режиму, перебування території під юрисдикцією військової та цивільної адміністрації. Центральним елементом нацистських заходів проти єврейського населення стало проведення акцій знищення. Проте виділяється обставина, за якою простежується взаємозв’язок між заходами військової та цивільної окупаційних адміністрацій. Військова адміністрація своїми діями здійснювала підготовчий етап політики Голокосту. На цьому етапі єврейське населення отримувало спеціальний статус, який полягав у позбавленні всіх прав, або суттєво їх обмежував. Після проведення акцій масового знищення, які проводились каральними структурами, особи що вціліли від переслідувань продовжували перебувати в становищі соціальних “ізгоїв”. Заходи нацистського керівництва стимулювали це становище, намагалися втягти в процес місцеве неєврейське населення, формуючи тим самим колаборацію.

Аналіз правового становища єврейського населення, яке перебувало на окупованих території УРСР дозволяє кваліфікувати його як комплексний

геноцид. Єврейське населення втрачало не лише право на життя, а й практично всі права, якими в обмеженому вигляді, продовжували користуватись інші категорії місцевого населення.

На наш погляд, перспективою наступних досліджень з названої проблеми може стати аналіз окремих аспектів позбавлення єврейського населення громадянських прав військовою та цивільною окупаційними адміністраціями.

Використана література:

1. Альтман И.А. Холокост и еврейское сопротивление на оккупированной территории СССР: Учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Под ред. проф. А.Г. Асмолова. – М.: Фонд «Холокост», 2002. – 320 с.; Арад И. Катастрофа советского еврейства // Уничтожение евреев СССР в годы немецкой оккупации (1941-1944). Сборник документов и материалов. Яд-Вашем. Иерусалим. 1992. – 424 с.

2. Подольський А. Голокост євреїв в Україні // ХХ століття. Історія, економіка, політика, ідеологія. Книга 3. Україна у другій світовій війні. Матеріали для навчальних закладів. – Редактор-упорядник Трубайчук Анатолій. – К., 1997. – 426 с.; Подольський А. Дослідження з історії Голокосту в сучасній українській історіографії: нові підходи // Запорожские еврейские чтения. Вып. 4. Запорожье: «ДИВО», 2000 – 272 с.; Левітас Ф. Євреї України в роки другої світової війни. – К.: Вирій, 1997. – 272 с: іл.50; Сборник документов и материалов об уничтожении нацистами евреев Украины в 1941-1944 годах / Сост. А. Круглов. – К.: Ин-т иудаики, 2002. – 486 с. – (Б-ка Ин-ту Юдаїки); Ковба Ж. Людність у безодні пекла. Поведінка місцевого населення Східної Галичини в роки “остаточного розв’язання єврейського питання”. – К.: Сфера, 1998 – 266 с. – (Серія “Бібліотека Інституту юдаїки”); Елисаветский С.Я. Полвека забвения: Евреи в движении Сопротивления и партизанской борьбе в Украине (1941-1942). – К., 1998. – 400, [24] с.: ил.

3. Державний архів Служби Безпеки України (далі – ДА СБ України). – Ф. 6. – Спр. 68455-ФП.

4. ДА СБ України. – Ф. 6. – Спр. 68567-ФП.

5. ДА СБ України. – Ф. 6. – Спр. 68860-ФП.

6. ДА СБ України. – Ф. 6. – Спр. 69763-ФП.

7. ДА СБ України. – Ф. 6. – Спр. 70328-ФП.

8. ДА СБ України. – Ф. 6. – Спр. 70985-ФП.

9. ДА СБ України. – Ф. 6. – Спр. 72345-ФП.

10. ДА СБ України. – Ф. 79. – Оп. 1. – Спр. 5.

11. ДА СБ України. – Ф. 79. – Оп. 1. – Спр. 937.

12. ЦДАВО України. – Ф. КМФ-8. – Оп. 1. – Спр. 38.

13. ЦДАВО України. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 285.

14. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 3107.

15. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 3920.

16. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 70. – Спр. 22.

17. ЦДАГО України. – Ф. 7. – Оп. 10. – Спр. 62.

18. ЦДАГО України. – Ф. 62. – Оп. 1. – Спр. 207.

19. ЦДАГО України. – Ф. 166. – Оп. 3. – Спр. 142.

20. ЦДАГО України. – Ф. 166. – Оп. 3. – Спр. 200.

21. Державний архів Київської області (далі – ДАКО). – Ф. Р. – 2003. – Оп. 1. – Спр. 9.

22. ДАКО. – Ф. Р. – 2031. – Оп. 1. – Спр. 681.

23. ДАКО. – Ф. Р. – 2225. – Оп. 1. – Спр. 2.

24. ДАКО. – Ф. Р. – 2225. – Оп. 1. – Спр. 7.

25. ДАКО. – Ф. Р. – 2539. – Оп. 1. – Спр. 2.

26. ДАКО. – Ф. Р. – 2359. – Оп. 4. – Спр. 3.
27. ДАКО. – Ф. Р. – 2539. – Оп. 1. – Спр. 14.
28. ДАКО. – Ф. Р. – 4758. – Оп. 2. – Спр. 25.
29. ДАКО. – Ф. Р. – 4758. – Оп. 2. – Спр. 45.
30. Дзвін. – 1941 р. – 5 листопада.
31. Васильківські вісті. – 1942 р. – 21 травня.
32. Нове українське слово. – 1941 р. – 14 грудня.
33. Уманський голос. – 1942 р. – 26 лютого.

Аннотація

В статтє рассматривается проблема правового статуса и правового положения еврейского населения, находящегося на оккупированной немецкими войсками территории Киевщины, исследуются региональные особенности политики Холокоста.

Лобанова Н.П.
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

**БЛАГОДІЙНІ ЗАКЛАДИ ПРИ КИЄВО-ФЛОРИВСЬКОМУ,
СПАСО-РЖИЩЕВСЬКОМУ ТА ЛЕБЕДИНСЬКОМУ
МИКОЛАЄВСЬКОМУ ЖІНОЧИХ МОНАСТИРЯХ**

В кінці ХІХ – І десятиліття ХХ ст. у суспільстві загострився споконвічний конфлікт визначеності ролі жінки у суспільстві, її власною свободою. Можливо, з цим і можна пов'язати збільшення чисельності жіноцтва у монастирських келіях. Йдучи до монастиря жінка відмовлялася від усіх життєвих благ та пристрастей й ставала нареченою Бога, водночас вона відчувала духовну свободу і шляхом тілесних мук отримувала божевільну насолоду власного життя. Життя Святих наводять безліч прикладів роздирання чи фізичного болю заради насолоди. Самореалізація монастирських сестер проходила шляхом духовно-релігійної діяльності і соціально-просвітницької роботи у монастирських благодійних установах.

Основним завданням діяльності монастиря й водночас „виправданням” його існування, як суспільно-значущого і необхідного феномена, що зберіг віру і традицію своїх предків була і є християнська благодійність. До речі, в кн. Діяній (9: 36-41) і в 1-му посланні до Тимофія (5: 3-16) є вказівка на дівиць, які посвятили себе молитвам до християнської благодійності.

У другій половині ХІХ – початку ХХ ст. Києво-Флорівський (Вознесенський), Спасо-Ржищевський та Лебединський Миколаєвський жіночі монастирі славилися широкою благодійною роботою. При них існували дівочі церковнопарафіяльні школи та училища із досить багатими бібліотеками, а